...эронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

урят-Монголой
ҮНЭН

№ 81 (4717)
ПЯТНИЦА
апрелиин
27
1945 он

...тэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-тэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэ

Верховно Главнокомандалагшын
ПРИКАЗ

1-дэхи Белорусска фронтын сэрэгүүдые командалагша
Советскэ Союзай Маршал ЖУКОВТА
Фронтын штабай начальник
Генерал-полковник МАЛИНИНДА
1-дэхи Украинска фронтын сэрэгүүдые командалагша
Советскэ Союзай Маршал КОНЕВТО
Фронтын штабай начальник
Армиин генерал ПЕТРОВТО

...и БЕЛОРУССКА фронтын сэрэгүүд БЕРЛИН-...улжаа гараһан бухы замуудые таһалжа, ...апрелиин 25-да, ПОСТДАМһАА баруун-хой-...дэхи УКРАИНСКА фронтын сэрэгүүдтэй нэгэ-...гэрэзэ БЕРЛИНИИЕ бүримүһэн хүрээлхэ ...дүүргэбэ.

...нуудай ябаса дундуур 1-дэхи БЕЛОРУССКА ...сэрэгүүд НАУЕН, ЭЛЬШТАЛЬ, РОРБЕК, ...ДТ гэдэг городуудые эзэлэн абаа, тиихэдэ ...УКРАИНСКА фронтын сэрэгүүд КЕТЦИН го-...эзэлэн абаһан байна.

...Н городые хүрээлхэ ябадалые дүүргэхэ ба ...шэ городуудые эзэлэн абахын түлөө болоһон ...туудта генерал-лейтенант ПЕРХОРОВИЧ, ге-...тенант ПОПЛАВСКИЙ гэгшын 1-дэхи Поль-..., генерал-лейтенант ЛУЧИНСКИЙ, генерал-...т ЛУКЬЯНЧЕНКО, генерал-лейтенант ПОЗ-...рал-лейтенант АНДРЕЕВ, генерал-майор ...ИСКИЙ, генерал-майор РОТКЕВИЧ, генерал-...ШКИН, генерал-майор БАТИЦКИЙ, генерал ...РШЕНИН, генерал-майор ВЫДРИГАН, гене-... КЕНЕВИЧ, генерал-майор БЕВЗЮК, полков-...ОВСКИЙ, полковник МУЗЫКИН, полковник ...ЕВ, полковник ИВАНОВ, полковник ШЕЙ-...ковник ЗАЙКОВСКИЙ гэгшэдэй сэрэгүүд; ...йтенант КОНСТАНТИНОВИЧ, генерал-майор ...енерал-майор КОБЛОВ, полковник РЫШКОВ ... морито сэрэгүүд; генерал-полковник ЛЕЛЮ-... генерал-полковник РЫБАЛКО, танкова сэрэ-...енерал-лейтенант БЕЛОВ, танкова сэрэгүүдэй ...йтенант СУХОВ, танкова сэрэгүүдэй гене-...нант ВЕДЕНЕЕВ, танкова сэрэгүүдэй гене-... УПМАН, танкова сэрэгүүдэй генерал-майор ...ЕВ, полковник КАРЕЦКИЙ, танкова сэрэ-...енерал-майор ЕРМАКОВ, танкова сэрэгүүдэй ...айор МИТРОФАНОВ, полковник ПОЧАПОВ, ... КОПЫЛОВ, танкова сэрэгүүдэй генерал-...ВИКОВ, полковник ФЕДОРОВ, полковник ...ИЧИК, полковник ТУРКИН, полковник ЖУ-..., подполковник БАБЕНКО, подполковник ..., подполковник РЫБНИК. подполковник ...НКО, подполковник ГУРЕНКО, подполковник ...РОДОВ, подполковник ШАМИН, подполковник ...НКО, подполковник САВЧЕНКО, майор ЦУ-..., майор КОНСТАНТИНОВ гэгшэдэй танкист-...тиллериин генерал-лейтенант ГОДИН, артил-...енерал-майор МОДЗЕЛЕВСКИЙ, артиллериин ...айор МЕНТЮКОВ, артиллериин генерал-...ЗУМРУДОВ, артиллериин генерал-майор МИ-..., артиллериин генерал-майор ПЫЛИН, артил-...енерал-майор КЕРП, артиллериин генерал-...ПЕТРОПАВЛОВСКИЙ, артиллериин генерал-...НИКОЛЬСКИЙ, полковник ЧЕВОЛА, полковник ГУДИМОВ, полковник ВОИНОВ, полковник КОЗУБЕНКО подполковник ШУЛЬЖЕНКО, полковник МИХЕЕВ, полковник МАКСИМОВ, полковник ИВАНОВ, полковник ВИКЕНТЬЕВ, полковник ЛЯШКО, полковник ШУБИН, полковник ЕЛОВАТСКИЙ, полковник ПЕШАКОВ, подполковник ПУЗИК, подполковник БИРЮКОВ, подполковник ЯЦЕНКО, полковник МИХАЙЛОВ, подполковник ПОГОДСКИЙ гэгшэдэй артиллеристнүүд; авиациин генерал-полковник КРАСОВСКИЙ, авиациин генерал-майор ПРОНИН, авиациин генерал-лейтенант РЯЗАНОВ, авиациин генерал-лейтенант САВИЦКИЙ, авиациин генерал-лейтенант УТИН, авиациин генерал-майор КОМАРОВ, авиациин генерал-майор ЗАБАЛУЕВ, полковник ИСАЕВ, полковник ТУРЫКИН, подполковник ДОНЧЕНКО гэгшэдэй лётчигууд; инженернэ сэрэгүүдэй генерал-майор КОМАРОВ, инженернэ сэрэгүүдэй генерал-майор БОРДЗИЛОВСКИЙ, инженернэ сэрэгүүдэй генерал-майор ЖИРОВ, полковник КАМЕНЧУК, полковник ЛЮБАНСКИЙ, полковник МАСИК, полковник ПОЛУЭКТОВ, подполковник СКОРОХОД, подполковник НАЗАРЕНКО, подполковник КЕБЕРОВ, майор ЗАМЧАЛОВ, майор СОТАНОВСКИЙ, майор КАФАНОВ, майор ЧИСТЯКОВ гэгшэдэй сапёрнууд; полковник СОЛОВЬЕВ, полковник ОСТРЕНКО, полковник ПЛОТКИН, полковник БОРИСОВ, подполковник БИННИК, подполковник КОГАН, подполковник МАСЛОВ, подполковник ЗАРУДСКИЙ, подполковник СИЦЕВ, майор УЛЬЯНЕНКОВ, гүрэнэй аюулгүйе хамгаалгын подполковник ГРИБ гэгшэдэй хэлхеэ-холбоошод шалгаржа гараба.

Иигэжэ түйлаһан илалтые тэмдэглэхын тулада БЕРЛИН городые хүрээлхэ ябадалые дүүргэһэн ба нэрлэгдэгшэ городуудые эзэлэн абахын түлөө болоһон байлдаануудта үлэмжэ ехээр шалгараһан соединенинүүд ба частьнуудые орденуудаар шагнагдахаар табиха.

Мүнөөдэр, апрелиин 25-да, 22 часта манай Эхэ ороной столица МОСКВА болбол БЕРЛИН городые хүрээлхэ ябадалые дүүргэһэн 1-дэхи Белорусска ба 1-дэхи Украинска фронтнуудай, тэдэнэй тоодо генерал-лейтенант ПОПЛАВСКИИН 1-дэхи Польско армиин шэн габьяата сэрэгүүдтэ хоёр зуун хорин дүрбэн ехэ буугаар хори дахин артиллериин буудалга хэжэ, Эхэ оронойнгоо үмэнэһөө салют-мэндэ хүргэхэ байна.

Онсо һайн дайшалхы ябуулгануудые хэһэнэй түлөө БЕРЛИН городые хүрээлхэ ябадалые дүүргэһэн ба нэрлэгдэгшэ городуудые эзэлэн абахын түлөө болоһон байлдаануудта хабаадалсаһан Таанараа хүтэлжэ байгаа сэрэгүүдтэ БАЯРХАЛАН ХҮРГЭНЭБ.

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө болоһон байлдаануудта ами бэеэ үгэһэн геройнууд хэтэ мүнхэдөө алдаршаг!

Немецкэ булимтарагшад үхэжэ тонилог!

Верховно Главнокомандалагша
Советскэ Союзай Маршал И. СТАЛИН

...ной апрелиин 25. № 342.

Верховно Главнокомандалагшын
ПРИКАЗ

3-дахи Белорусска фронтын сэрэгүүдые командалагша
Советскэ Союзай Маршал ВАСИЛЕВСКИДЭ
Фронтын штабай начальник
Генерал-полковник ПОКРОВСКИДО

...и БЕЛОРУССКА фронтын сэрэгүүд мүнөөдэр, ...25-да, Балтиин далай дээрэхи немецүүдэй ...т ба уһан сэрэгэй база, Земландска хахад ...рэхи немецүүдэй хамгаалгын газарай ...н түшэг тулгууриин пункт болохо ПИЛЛАУ ...род ба хэрэмые эзэлэн абаба.

...У город ба хэрэмые эзэлэн абахын түлөө ...байлдаануудта генерал-полковник ГАЛИЦ-...рал-майор ЛЕДНЕВ, генерал-майор ГУРЬЕВ, ...йтенант СЕМЕНОВ, генерал-лейтенант ...Й, генерал-лейтенант ЗАВАДОВСКИЙ, гене-... ТОЛСТИКОВ, генерал-майор ПЕТЕРЕС, ге-... ЦЫГАНОВ, генерал-майор ПРОНИН, ...йор КАРИЖСКИЙ, генерал-майор ЧЕРНОВ, ...йор БУРМАКОВ, генерал-майор ЩЕРБИН, ...йор МАСЛОВ гэгшэдэй сэрэгүүд; артилле-...рал-лейтенант СЕМЕНОВ, полковник КУЗ-... полковник СТРУЕВ, полковник СЕРДОБОЛЬ-...полковник ЛИРОНОВ гэгшэдэй артиллерист-...лковник ЕСОВОЙ, полковник КОЗИКОВ, под-... КИСЕЛЕВ, подполковник РОЖКОВ, подпол-... КАЙДАШ, подполковник КАРТАШЕВ, подпол-... ЕМЕЛЬЯНОВ гэгшэдэй танкистнууд; авиациин ...полковник КРЮКИН, авиациин генерал-... ПАПИВИН, авиациин генерал-полковник ...Н, авиациин генерал-лейтенант БЕЛОВ, ... генерал-лейтенант ДАГАЕВ, авиациин гене-... СМИРНОВ, авиациин генерал-лейтенант ...В, авиациин генерал-майор ИВАНОВ, авиациин ...майор ПРУТКОВ, авиациин генерал-майор ...СКИЙ, авиациин генерал-майор ШЕВЧЕНКО, ... генерал-майор ЧУЧЕВ, авиациин генерал-... НЕЧИПОРЕНКО, авиациин генерал-майор ЗА-..., авиациин генерал-майор МОЛОКОВ, авиациин ...майор САНДАЛОВ, авиациин генерал-майор КОТЛЯР, авиациин генерал-майор АНДРЕЕВ, авиациин генерал-майор АЛЕКСАНДРОВ, полковник ШИНКАРЕНКО, полковник ФОКИН, полковник КУРБАТОВ, полковник КУЧМА, полковник МАНЖОСОВ, полковник КУРОЧКИН, подполковник СЛЕПЕНКОВ, подполковник ЗАКЛЕПА, подполковник САЖНЕВ, майор ДЕЛЬФИН гэгшэдэй лётчигууд; вице-адмирал ВИНОГРАДОВ, 1-дэхи рангын капитан КУРНИКОВ, 2-дохи рангын капитан КРОХИН гэгшэдэй уһан сэрэгшэд; полковник ГРИГОРЕНКО, полковник СОКОЛОВ, подполковник КАЛЬНИЦКИЙ, майор СТЕПУК, майор БРАДУЛИН, капитан ИВАНОВ гэгшэдэй сапёрнууд; полковник ДАВЫДЕНКО гэгшын хэлхеэ-холбоошод шалгаржа гараба.

Иигэжэ түйлаһан илалтые тэмдэглэхын тулада ПИЛЛАУ гэдэг город ба хэрэмые эзэлэн абахын түлөө болоһон байлдаануудта үлэмжэ ехээр шалгараһан соединенинүүд ба частьнуудые орденуудаар шагнагдахаар табиха.

Мүнөөдэр, апрелиин 25-да, 23 часта манай Эхэ ороной столица МОСКВА болбол ПИЛЛАУ гэдэг город ба хэрэмые эзэлэн абаһан 3-дахи Белорусска фронтын шэн габьяата сэрэгүүдтэ хоёр зуун хорин дүрбэн ехэ буугаар хори дахин артиллериин буудалга хэжэ Эхэ оронойнгоо үмэнэһөө салют-мэндэ хүргэхэ байна.

Онсо һайн дайшалхы ябуулгануудые хэһэнэй түлөө ПИЛЛАУ гэдэг город ба хэрэмые эзэлэн абахын түлөө болоһон байлдаануудта хабаадалсаһан Таанарай хүтэлжэ байгаа сэрэгүүдтэ БАЯРХАЛАН ХҮРГЭНЭБ.

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө болоһон байлдаануудта ами бэеэ үгэһэн геройнууд хэтэ мүнхэдөө алдаршаг!

Немецкэ булимтарагшад үхэжэ тонилог.

Верховно Главнокомандалагша
Советскэ Союзай Маршал И. СТАЛИН.

...ной апрелиин 25. № 343.

1-дэхи таталын ССР Союзай Верховно Соведэй XI-дэхи Сесси

1945 оной апрелиин 24-дэ болоһон ССР Союзай Верховно Соведэй заседани тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үсэгэлдэр, апрелиин 24-дэ, үдэшын 8 часта, Кремльдэ СССР-эй Верховно Соведэй заседаниин зал соо ССР Союзай Верховно Соведэй XI-дэхи сесси нээгдэбэ.

Ложо дээрэ СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр И. В. СТАЛИН, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй члегүүд болон ССР Союзай Правительствын членүүдэй гаража ерэхэдэ тэндэ байгшад болбол тэдэнэрые үни удаан нэрьеэ альга ташалгаар угтабад.

Түрүүлэгшын столой саада тээ Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. А. АНДРЕЕВ, Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. М. ШВЕРНИК ба тэдэнэй орлогшонор нүхэд Т. Д. ЛЫСЕНКО, У. ЮСУПОВ, Ч. А. АСЛАНОВА, М. В. КУЛАГИН гэгшэд һууна.

Түрүүлэгшэ нүхэр Н. М. ШВЕРНИК заседаниин эхилхын урда тээ, наһа бараһан США-гэй Президент Ф. Рузвельтын дурасхаалда зорюулагдаһан үгэ хэлэбэ. Тус үгын дүүрэхэлээр тэндэ байгшад Рузвельтын дурасхалые хүндэлжэ хүл дээрээ бодобод.

ССР Союзай Совнарком хадаа 1945 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй баталалга ба 1943 оной СССР-эй гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэгдэһэн тухай тоосооной баталалгые СССР-эй Верховно Соведэй XI-дэхи сессиин хараалгада табина гэжэ нүхэр Н. М. ШВЕРНИК мэдээсэнэ. Депутат И. И. БОЙЦОВ гэгшын мэдүүлгээр Союзай Совет ба Национальностьнуудай Совет палата палатаараа гараа ургэжэ, энэ асуудалые сессиин зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ нэгэн дуугаар оруулбад.

Депутат И. Ф. ЧЕПЛАКОВ гэгшын мэдүүлгээр Союзай Совет ба Национальностьнуудай Совет болбол палата палатаараа гараа үргэжэ, Гүрэнэй бюджедэй хараалгые хэлсэхэ тушаа иимэ гүримүүдые баталан абаба: хамтын заседани дээрэ Гүрэнэй бюджет тухай элидхэл дуулаад, нэмэлтэ элидхэлнүүдые болон зүбшөөн хэлсэлгые, тэрэнэй баталалгые палата палатаар үнгэргэхэ.

ССР Союзай 1945 оной Гүрэнэй бюджет ба мүн СССР-эй 1943 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэгдэһэн тухай СССР-эй Финанс Арадай Комиссар нүхэр А. Г. ЗВЕРЕВ элидхэл хээ.

Нүхэр А. Г. Зверевэй элидхэлэй дүүрэхэлээр Союзай Совет ба Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани хаагдаба.

СССР-эй 1945 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ БА СССР-эй 1943 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ

1945 оной апрелиин 24-дэ Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хамтараһан заседани дээрэ СССР-эй Финансын Арадай Комиссар нүхэр А. Г. Зверевэй хэһэн элидхэл*)

Нүхэд депутадууд! ССР Союзай Верховно Соведэй XI-дэхи сесси болбол Агууехэ түүхэтэ үдэрнүүдтэ суглараба.

Верховно Главнокомандалагша Советскэ Союзай Маршал нүхэр Сталинай сэсэмэргэн хүтэлбэри доро героическа Улаан Арми болбол гитлеровскэ армида сухаришагүй шанга сохилто хээд, мүнөө дайсанай өөрынь үүр соо нэрьен дэлдэжэ байна. **(Нэрьемэ алладисментнүүд).**

Улаан Арми хадаа манай Эхэ ороной нангин газарые фашистска бузар булайһаа сэбэрлээ, Польшые ба Чехословакиин нилээд ехэ хубиие сүлөөлөө, Югославска арадта амжалта түгэлдэр сүлөөлэлтын тэмсэл хэхэдэнь туһаламжа үзүүлээ, Германиин Европодохи һүүлшын союзнигүүдые жэгсаалһаань гаргаа.

Манай шэн габьяата сэрэгүүд Зүүн Пруссиие, Помераниин нилээд ехэ хубиие, немецкэ Силезиие, Бранденбургые эзэлээд, Германиин столица—Берлиндэ байлдаануудые хэжэ **(үни улаан нэрьемэ апподисментнүүд)** ба манай союзнигуудай арминуудтай хамта дайсаниие дуу һан бутасохихо ябадалаа дүүргэжэ ябана.

Эдэ айхабтар ехэ амжалтанууд болбол манай ороной сэрэгэй хүсэн шадалые. Улаан Армиин мэргэжэл ба героизмые тылдэхи хэдэн миллион советскэ патриодуудай шэн зоригто ажалые гэршэлэн харуулна.

Үнгэрһэн 1944 он соо манай ажаүйлэдбэри, хүдөө ажал, транспорт дээрэ шэнэ-шэнэ амжалтанууд түйлагдаа һэн. Дайнай дүрбэдэхи жэл дээрэ ажаүйлэдбэримнай дайнай эхин дээрэхидэ орхоод хэдэн дахин ехэ дайшалхы техникые үйлэдбэрилэг болоо. Хүдөө ажалнай хүнэ гээлтэнүүдһээ түргэнөөр һэргэн бодожо, Улаан Арми ба улад зоноо эдеэ хоолоор, ажаүйлэдбэреэ—түүхэй эдээр хангажа байна.

Немецкэ эзэмдэгшэдэй һандаргаһан ажахые, гол түлэб фронтын хэрэглэлые хангажа байгаа һалбаринуудые һэргээн болхоохо ябадалда сэрэгэй үеын хүндэ хүшэр байлалдашье нилээд ехэ мүнгэн зөөри һомологдожо байна.

«Эдэ бүгэдэ болбол советскэ гүрэнэй экономическа үндэһэ һүүри хадаа, дайсанай гүрэнүүдэй экономикодо орходоо жэшэлэшэгүй үлүү амитархы шадалтай байһаниие харуулна».—гэжэ нүхэр Сталин заһан юм.

Манай Улаан Арми болбол дайсанай галзуу эсэргүүсэлтые дабан гаража, аллар солоор бүрхөөгтэһэн илалта түгэлдэр түгаа баруун тээшэнь үргэн ябана. Илалта ойртоо. Энээниие манай боецүүд командирнуудай героизм ба сэрэгэй шэн габьяа, бүхы советскэ арадай хүн түрэлхитэнэй түүхэдэ үзэгдөөгүй патриотизм ба ажалай дэбжэлтэ баталан харуулна. Энээниие Верховно Главнокомандалагша Советскэ Союзай Маршал нүхэр Сталинай оюун ухаата хүтэлбэри баталан харуулна. **(Үни удаан нэрьемэ аплодисментнүүд, нүхэр Сталиниие хүндэлһэн удаан оваци).**

Нүхэд депутадууд! Танай үзэмжэ ба баталамжада табигдаһан ССР Союзай 1945 оной Гүрэнэй бюджет хадаа фронтын бүхы хэрэглэлнүүдые мүнгэн һангай ресурснуудаар дүүрэн хангахые хараална, немецкэ эзэмдэгшэдэй һандаргаһан, мүнөө сүлөөлэгдөөд байгаа районуудай ажахые һэргээн бодхоохо ба манай ороной арадай-ажахы болон соёл культурые саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала гаргашануудые хараална.

1943 ба 1944 онуудта гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ

Эхин түрүүн 1943 ондо СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ ба 1944 ондо СССР-эй Гүрэнэй бюджетэй дүүргэлтын уридшалгын дүнгүүд дээрэ тогтожо хэлэхым зүйшөөрыт.

ССР Союзай Верховно Соведэй арбадахи сесси 1943 ондо бюджедэй дүүргэлтын уридшалһан дүнгүүдые дуулаһан байгаа. Мүнөө СССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет 1943 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо Танай баталамжада табина.

1943 ондо гүрэнэй бюджет болбол орошо ба гарашын талаар 210.0 миллиард түхэригөөр дүүргэлдээ.

СССР-эй Верховно Соведэй X-дахи сесси 1944 оной Гүрэнэй бюджетые орошо ба гарашын талаар 249.6 миллиард түхэригөөр баталаа һэн. Уридшалһан мэдээгээр орошэнь 268.0 миллиард түхэриг гү, али баталагдаһан хэмжээнэй 107.4 процент болоо, тиихэдэ гарашань—263.0 миллиард түхэриг гү, али 105.4 процент болоо. Энээнэй эсэстэ 1944 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджет орошонь гаргашаһаань 5.0 миллиард түхэриг үлүүгээр гүйсэдхэгдөө.

Гүрэнэй бюджедые амжалтатайгаар гүйсэдхэһэн ябадал болбол Хамагай түрүүн фашистска сэрэгүүдые манай шэн габьяата Улаан Армиин бута сохиһон ба манай Эхэ ороной газар дайдаһаа намнан хаяһан дээрэһээ дулдыдаба.

1944 оной бюджедэй дүүргэлтын дүнгүүд хадаа нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро гүримтай ба түргэн ургажа байгаа сэрэгэй ажахые байгуулһан манай советскэ гүрэн бата бэхи финансова үндэһэ һууритай байһаниие эли тодоор харуулһан ябадал мүн болоно.

Бүхы социалистическэ экономикын сэн шадалда түшэглэжэ, советскэ финансууд болбол Эхэ ороноо хамгаалтын агууехэ дайнай үе соо сэрэгэй ябуулгада, арадай ажахы ба соёл культурые финансировалха хэрэгтэ мүнгэн зөөри элсүүлхэ, мүн арадай бүхы ажахыда эд ба мүнгэн зөөринүүдые ашагтай наринаар хэрэглэхын хойноһоо гүрэнэй хяналта хэхэ ябадалнуудта айхабтар ехэ үүргэ гүйсэдхэнэ.

Дайнай гурбан жэл хахад соо гэхэ гү, 1944 он хүртэр обороной ба уһан-сэрэгэй флодэй Наркомадуудта һомологдоһон бюджедэй гаргашанууд 420 миллиард түхэригһөө хэтэрһэн байха юм. 1944 ондо сэрэгэй гаргашанууд 1943 онойхитой сасуулбал 13 миллиард түхэриг шахуу ургаба. Мүн энэ үе сэю Гүрэнэй бюджедэй нилээд ехэ мүнгэн сүлөөлэгдэһэн районуудтахи һэргээн болхоолгын хүдэлмэринүүдтэ ба СССР-эй арадай ажахы болон соёл культурые саашанхи хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан байгаа.

Манай социалистическэ Гүрэнэй финансова хүсэн шадал дайнай он жэлнүүдтэ хүсэжэһэн ба бэхэжэһэн байха юм. Энээнтэ манай гүрэнэй экономическа үндэһэ һуурини хэлбэршэгүй бата бэхинь, советскэ арадай шэн зориг ба ажалай героизм, манай оюун мэргэн вождь ба багша Агууехэ Сталинай хүтэлбэри доро дайнай он жэлнүүдтэ парти ба правительствын ябуулһан эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри эли тодоор үзэгдөө. **(Нэрьемэ аплодисментнүүд).**

1944 ондо ССР Союзай гүрэнэй бюджедэй орошонууд 1943 онойхитой жэшэбэл 58.0 миллиард түхэригөөр гү, али 27.6 процентээр ехэ болоо. Эдэ орошонууд, гол түлэб, гүрэнэй предприяти ба эмхи зургаануудһаа орожо ургаһан байна.

Гүрэнэй предприятинуудай олзоһоо орохо мүнгэн ба оборотһоо абтаха налог 1943 ондо 91.1 миллиард түхэриг байгаа һаа, 1944 ондо 116.1 миллиард түхэриг болоһон байба. Иигэжэ ороһон мүнгэн хадаа гол түлэб, үйлэдбэрилгын хэмжээнэй ехэ болоһон ба бүтээгдэһэн зүйлэй өөрынь үнын улам бага болоһон ябадал дээрэһээ ургаһан байха юм.

1944 ондо ажаүйлэдбэриин продукциин өөрынь үнэ, уридшалһан мэдээгээр 3 процент доошоо ороһон байгаа. Гэхэ зуура, сэрэгэй ажаүйлэдбэри ба машинабайгуулгада үлэмжэ ехээр доошоо ороһон байна. Жэшээлхэдэ, авиационно ажаүйлэдбэридэ өөрынь үнэ 1943 онойхитой сасуулбал 7,3 процент доошоо орою, танкова ажаүйлэдбэридэ—12,8 процент, буу зэбсэг бүтээхэ ажаүйлэдбэридэ—7,6 процент, станокбүтээлгэдэ—9,8 процент, электро ажаүйлэдбэридэ—9,9 процент доошоо ороо.

Ажаүйлэдбэриин продукциин өөрынь үнын доошоо ороһон ябадал хадаа ажалай бүтээсын ехэхэнээр дээшэлһэн, түүхэй эд, түлишэ ба бусад материалнуудые гамтайгаар гаргашалһан ябадалнуудай аша үрэ мүн. 1943 онойхитой сасуулбал ажалай бүтээсэ танкова ажаүйлэдбэридэ 23.7 процент, авиационно ажаүйлэдбэридэ—11,8 процент, эдеэ хоолой ажаүйлэдбэридэ 16,6 процент нэмээ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэн эдэ амжалтанууд болбол үйлэдбэриин технологи ба эмхидхэлые улам нарижуулһан, үйлэдбэриин поточно методые үргэнөөр хэрэглэһэн, фабрика ба заводуудта социалистическэ мүрысөө шэнээр дэлгэрһэнэй ашаар түйлагдаа.

Ургажа байгаа гүрэнэй гаргашануудые финансировалха шухала зүйл хадаа арад зонһоо ороһон мүнгэн зөөри болоно. 1944 ондо арад зонһоо гүрэнэй налогоор ороһон мүнгэн 37,2 миллиард түхэриг болоо һэн, тиихэдэ 1943 ондо 28,6 миллиард түхэриг байгаа. Иигэжэ ороһон мүнгэн хадаа гол түлэб түлэхэ зоной олошорһон ба хүдэлмэришэн болон албахаагшадай салин хүлһэнэй дээшэлһэн, мүн колхозникуудай мүнгэн орошын ургаһан дээрэһээ ехэ болоо гэшэ. 25 миллиард түхэригтэ гаргаһан гүрэнэй сэрэгэй гурбадахи урьһаламжа хадаа 29 миллиард шахуу түхэригтэ захигдаһан байгаа. 5,2 миллиард түхэриг үгэһэн мүнгэн ба эд зүйлэй дүрбэдэхи лотерей мүн лэ амжалтатайгаар тараагдаһан байна. Эдэ тоонууд болбол дайсаниие эсэслэн бута сохихоёо бүхы хүсэн ба зөөреэрээ түргэдхэхые эрмэлзэжэ байгаа советскэ арадай сарюун һайхан патриотизмые харуулна.

«Советскэ хүнүүд өөһэдөө хэрэгтэй олон юумэнүүдһээн арсажа, фронтдо ехэ юумые үгэхын тулада материальна хаһалтада мэдэжэ байгаад үнэн шударгуугаар ороһон байха юм»—гэжэ нүхэр Сталин хэлээ һэн.

Дайн сэрэгэй үедэхи жэлнүүдтэ шэнгеэр, Гүрэнэй бюджедэй мүнгэн, гол түлэб сэрэгэй гаргашануудые бүглэхэ ябадалда зорюулагдаа. ССР Союзай Верховно Совет 1944 ондо обороной ба уһан-сэрэгэй флодой Наркоматуудай гаргашые 128.4 миллиард түхэригөөр баталаа һэн: үнэндөө 137.9 миллиард түхэриг гаргашалагдаба.

Улаан Армиие финансировалһан уридшалгын дүнгүүдые гаргаха зуураа бидэнэр болбол 1944 ондо, мүн баһа энэ 1945 ондошье Улаан Армида манай союзнигуудай зүгһөө буу зэбсэг, материал ба эдеэ хоол үгэһэн горьтойхон туһаламжые тэмдэглэхэ ёһотойбди.

Урдань эзэмдэгдэһэн районуудтахи ажахые һэргээн бодхоохо, оронойнгоо үйлэдбэрилгын хүсэ шадалые улам хүгжөөхэ талаар бүтээхэ ехэ хүдэлмэриие советскэ арад дайн сэрэгэй үеын орщон байлалдашье ябуулжа байна. Капитальна байгуулгада гаргашалһан мүнгэн 1944 ондо 29,0 миллиард түхэриг болоһон, тэрээнэйнь 23.0 миллиард түхэригынь бюджедһээ ороһон байгаа.

Немецкэ эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэгдэһэн районуудтахи һандараһан

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

*) Хураангы стенограммаар хэблэгдэбэ.

СССР-эй 1945 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ БА СССР-эй 1943 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ

1945 оной апрелиин 24-дэ Союзай Соведэй бэ Национальностьнуудай Соведэй хамтарһан заседани дээрэ СССР-эй Финансын Арадай Комиссар нүхэр А. Г. Зверевэй хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

ажахы ба соёл культурые һэргээн бодхоохо хэрэгтэ 1944 он соо, дээрэ заагдаһан ёһоор, ехэхэн гаргашанууд хэгдэнэн байна.

Сүлөөлэгдэһэн районуудай ажахые һэргээн бодхоолгодо зорюулагдаһан советскэ арадай хүсэлэл оролдолго аша үрэеэ үгэжэ байна. Жэшээлхэлэ, шулуу нүүрһэнэй ажаүйлэдбэриин продукци 1943 онтой сасуулбал 1944 ондо 30,6 процентээр, тэрэ тоодо Донбассай шахтнуудай һэргээгдэһэн дээрэһээ 18,6 процентээр ехэ болоо. Үрдэ зүгэй заводууд пилээд ехэ металл үгэжэ байна. Сүлөөлэгдэһэн районуудта хоёр мянга үлүүтэй машинно-тракторна станцинууд һэргээгдээ. Дайсанай һандараатһан ажахыгаа һэргээхэ ябадалдань колхозно таряашадта туһалжа байна.

Нийтэ-культурна албан газарнуудые үргэдхэхэ ба арадай ажахыда кадрнуудые бэлэдхэхэ хэмжээ-ябуулгануудай ехэхэн программа 1944 он соо бэелүүлэгдэбэ. Нийтэ-культурна хэмжээ-ябуулгануудта ССР Союзай Гүрэнэй бюджедэй гаргашанууд 1943 ондо 37,7 миллиард түхэриг байһан һаа, 1944 ондо 51,1 миллиард түхэриг болоо.

Нийтэ-культурна хэмжээ-ябуулгануудта зорюулһан гаргашанууд тухай хэлэхэ зуураа, 1944 оной июлиин 8-да гараһан ССР Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Указ дээрэ онсо тогтоохо ушартай байна. Энэ законой ёһоор олон хүүгэдтэй байжа тэдхэмжэ абаха эрхэтэй эхэнүүдэй тоо пилээдгүй олон боложо, тэдхэмжынь хэмжээ ехэ боложо ба гэрлээгүй эхэнүүдтэ тэдхэмжэ бии болтогдоо. Тэрээнһээ гадна, хүүгэдэй учреждени ба түрэлгын гэрнүүд пилээдгүй үргэдхэгдэһэн түрэһэн эхэнэрнүүдтэ амаралта ба нялхай хүүгэдтэ тэдхэмжэ ехэ болоһон байха юм.

СССР-эй 1945 оной Гүрэнэй бюджет

Нүхэд депутадууд! Таанарай баталамжада ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Соведэй табиһан 1945 оной Гүрэнэй бюджет болбол сэрэгэй гаргашанууде бүглэхэ хэрэгтэ шухала һомололгонуудые, сүлөөлэгдэһэн районуудтахи һэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдтэ ба Советскэ Союзай Арадай ажахын болон соёл культурын саашанхи хүгжэлтэдэ хэрэгтэй гаргашануудые ехэдхэхэ гэжэ хараална.

ССР Союзай 1945 оной Гүрэнэй бюджедэй орошо ба гараша 305.3 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдобо. 1944 онойхитой сасуулбал орошонь 37,3 миллиард түхэриг гү, али 13,9 процент, гарашань—42.3 миллиард түхэриг гү, али 16,1 процентээр ехэ болоно.

Гүрэнэй предприяти ба эмхи зургаануудһаа орохо мүнгэн

Ажаүйлэдбэриин бүтээсэ ба товарообородой үргэдэлгэ, бүтээһэн эдэй өөрынь үнэе саашадань бага болгохо ябадал гүрэнэй предприяти ба эмхи зургаануудһаа бюджедтэ орохо орошын ургалтые хангажа үгэнэ. Бюджедэй орошын гол зүйл болохо оборотһоо хураагдаха налог ба олзоһоо орохо мүнгэн татабаринууд 1945 он соо СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй бүхы орошын хахадынь шахуу болохо байна. Обородһоо хураагдаха налог ба олзоһоо орохо мүнгэн татабаринууд 1944 онтой сасуулбал 21,7 миллиард түхэригөөр ехэ болохо юм.

Сүлөөлэгдэһэн районуудтахи предприятинуудые амжалтатайгаар һэргээн бодхоохо, хүдөө ажахые бүхэжүүлхэ ябадалнууд 1945 ондо сэрэгэй продукциин ба үйлэдбэрилгын зэр зэмсэгүүдэй бүтээсын бүри ехэ болохотой хамта үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгые пилээдгүй үргэдхэхэ арга олгоно. Пигэжэ жэжэ товарооборотой хэмжээ тон горьтойгоор ехэ болохотой хамта, обородһоо хураагдаха налог дээрэһээ бюджедэй орошо ехэ болоно.

Манай орон хадаа үргэн хэрэглэлэй эд зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгые саашадань улам ехэдхэхэ ехэхэн арга-боломжотой байна. Тэбэшье, эдэ арга-боломжонууд хүсэд бэшээр хэрэглэгдэнэ. Бүд нэхэлгын, хүнгэн ба эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин наркомадууд үргэн хэрэглэлэй эд товарнуудай гаргалтые ехэдхэхэ тухай һанаагаа табиха ёһотой.

Олзоборилгын кооперапи ба нютагай ажаүйлэдбэриин предприятинууд нютагайнгаа ресурснуудые мүнөө хүртэр дутамагаар хэрэглэһээр байна.

Үргэн хэрэглэлэй эд зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгэдэ союзна ба автономно республиканuудай Арадай Комиссарнарай Совецүүд, ажалшадай депутадуудай соведүүдэй, областной ба краевой гүйсэдхэхэ комитедүүдэй зүгһөө шанга анхарал хандуулха сагынь тулаа.

Гүрэнэй предприятинууд ба эмхи зургаануудай олзын ургалта, бүтээсын хэмжээнэй улам саашадаа ехэ болохо ба продукциин өөрынь үнын улам бага болохо ябадал дээрэ үндэһэлнэ. Гүрэнэй предприяти ба эмхи зургаануудай болохо олзонь 1945 ондо 27,6 миллиард түхэриг хэмжээтэйгээр хараалагдаба, 1944 ондо 24.4 миллиард түхэриг байһан юм. Олзын энээ ехэ ургалта ажаүйлэдбэридэ тудана—тэрэнь 2,6 миллиард түхэриг байха юм.

Мүнгэн татабариин түсэбые дүүргэхэ ябадал болбол үйлэдбэриин техникэ ба эмхидхэлые улам саашань нарижуулха, түрүү предприятинуудай дүй дүшэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ эринэ. Мүнгэн татабариин түсэбые дүүргэхэ ябадал болбол эд зүйлнүүд, түлеэ түлишэ, электроэнерги ба салин хүлһэнэй фонднуудые гамтайгаар гаргашалха, голодоһо, үртэһөө ба бусад хэрэггүй гаргашануудые бага болгохо гэжэ эринэ.

Арадай ажахыда мүнгэн татабаринуудые шангадхахын тулада: «Ээзгүй залагай ябадалые үгы хэхэ, ажаүйлэдбэриин доторой ресурснуудые элсүүлхэ, манай бүхы предприятинуудта хозрасчедые бии болгожо бүхэжүүлхэ өөрын үнэе саг үргэлжэ бага болгохо, ажаүйлэдбэриин али бүхы һалбаринуудта үйлэдбэри доторой нөөсэлгые шангадхаха» зайлашагүй гэжэ нүхэр Сталин һургана.

Арад зонһоо орохо мүнгэн

1945 оной Гүрэнэй бюджедэй орошо соо, мүн үнгэрһэн сэрэгэй жэлнүүдтэ шэнгеэр арад зонһоо налог ба урьһаламжануудаар орохо мүнгэн пилээдгүй һуури эзэлхэ байна.

Арадай ажахын һалбаринуудта хүдэлмэрилэгшэдэй тоо олон болоһонтой зохилдуулан, гүрэнэй налогһоо орохо мүнгэ 1945 ондо 45,3 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдоо, гэхэ гү, 1944 онойхитой сасуулбал 8,1 миллиард түхэригөөр ехэдхэгдээ, эндэ 24.4 миллиард түхэриг болохо сэрэгэй налог гол зүйлынь боложо үгэнэ. Мүн хүдөө ажалай ба подоходно налогһоо горьтой мүнгэн орохо ёһотой болоно.

Арад зоной дунда тараагдадаг советскэ гүрэнэй урьһаламжануудай арадай ажахын ехэхэн удхашанар ба угаа ехэ амжалтань бүгэдэндэ мэдээжэ.

1945 ондо гүрэнэй сэрэгэй дүрбэдэхи урьһаламжа 25 миллиард түхэригтэ гаргагдахаар хараалагдаба. Энэ шэнэ урьһаламжа бүхы советскэ арадай зүгһөө дүүрэн дэмжэлгэ хүлеэхэ байһаниинь дамжаггүй.

1945 ондо нөөсэлгын кассануудта байһан мүнгэн 1.400 миллион түхэригөөр ехэ болохо гэжэ хараалагдаһаниие мүн лэ тэмдэглэхэ ушартай. 1944 ондо арад зоной нөөсэлгэ 856 миллион түхэригөөр ургаһан юм.

Дээрэ заагдаһан ёһоор. 1945 оной бюджедэй хэмжээ 300 миллиард түхэригһөө хэтэрнэ. Энэ үргэн ехэ финансова программые амжалтатайгаар гүйсэдхэхэ ябадал финансова аппарадай бүхы звенонуудай хүдэлмэрие улам саашадань һайжаруулхые эринэ. Даалгагдаһан харюусалгатай үүргэнүүдэй финансова органууд, парти ба правительствын хүтэлбэри доро үнэн сэхээр гүйсэдхэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Сэрэгэй гаргашануудта мүнгэ һомололго

Нүхэд депутадууд! Гитлеровскэ Германиие эсэслэн бутасохихо үдэр ойрохон болоо. Гэбэшье, зайлашагүй хосорхоёо мэдэжэ байһан дайсан галзуу эсэргүүсэлтэ хэнэ. Энэ эсэргүүсэлтыень нуга даража, дайсаниие илан дүүһахын тулада манай хүсэн шадалые улам саашань эршэдхэхэ, манай гүрэнэй бүхы материальна ба мүнгэн ресурснуудые улам саашань элсүүлхэ шухала.

Таанарай үзэмжэдэ табигдаһан ССР Союзай 1945 оной Гүрэнэй бюджет дотор обороныгн ба уһан-сэрэгэй флодой наркомадуудта томилһон мүнгэн гаргаша 137,9 миллиард түхэригөөр хараалагдаа, өнэнь 1945 оной бюджедэй бүхы гаргашануудай 45,1 процент болоно.

Арадай ажахыда мүнгэ һомололго

Арадай ажахыда һомолһон гүрэнэй бюджедэй гаргаша 64,6 миллиард түхэриг хэмжээтэйгээр тодорхойлогдоо, энэнь 1944 ондо 49.0 миллиард түхэриг байгаа гэхэ гү, 31,8 процентээр ургана гээшэ. Арадай ажахыда һомолхо мүнгэн гаргашын иимэ ехэ болоһон ушар хадаа СССР-эй 1945 оной Гүрэнэй бюджедэй нэгэн өөрэ шэнжэнь болоно. Арадай ажахын түс-түс һалбаринуудаар һомолотдоһон мүнгэнэй заагдаһан тоо иигэжэ хубаарилагдана:

	(Миллиард түхэригөөр)		
	1944 ондо уридшалһан мэдээнэй ёһоор гүйсэдхэлгэ	1945 ондо	1944 онойхиһоо процентээр ургалта
Хамтадаа арадай ажахыда . . .	49,0	64,6	31,8
ТЭРЭ ТООДО:			
Ажаүйлэдбэри	27,3	35,9	31,5
Хүдөө ажал	7,0	9,2	31,4
Зам. харилсаан ба холхеэ-холбоон	7,7	9.8	27,3
Худалдаа-наймаан ба бэлэдхэл .	1,2	1,7	41,7
Коммунальна ба жилищнэ ажахы	1,8	2,9	61,1

1945 ондо арадай ажахыда һомологдохо мүнгэн гаргашын ехэ болоһон ябадал, гол түлэб, капитальна барилга ба түрүүшын ээлжээндэ—сүлөөлэгдэһэн районуудтахи һэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдтэ үгтэхэ гаргашын ургаха ябадалтай холбогдоно. 1945 ондо онсологдоһон капитальна хүдэлмэринүүдэй программые гүйсэдхэхэ ябадал манай ажахын организацинуудай зүгһөө барилгын үнэе хямдаруулха асуудалнуудта ехэхэн анхарал хандуулхые эрилтэлнэ.

1945 ондо бүтээсын хэмжээнэй ургаха ябадал ажахын организацинуудай өөһэдынь оборотно мүнгэнэй ехэ болохые эринэ. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай предприятинуудта зайлашагүй хэрэгтэй өөһэдынь оборотно мүнгэнэй хэмжээ 1944 ондо 59,2 миллиард түхэриг байгаа һаа, 1945 ондо 66,0 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдобо гэхэ гү, али 6,8 миллиард түхэригөөр, тэрэнэй тоодо гүрэнэй бюджедһээ 3.2 миллиард түхэригөөр ехэ болобо.

Нийтэ-культурна хэмжээ-ябуулгануудта мүнгэн һомололго

СССР-эй 1945 оной Гүрэнэй бюджет соо мүн нийтэ-культурна хэмжээ-ябуулгануудай гаргашанууд ехэдхэгдэхээр хараалагдаба. Эдэ гаргашануудынь 1944 ондо 51,1 миллиард түхэриг байһанһаа 1945 ондо 66,1 миллиард түхэриг хүрэхээр гэхэ гү 15,0 миллиард түхэригөөр ехэ болохо юм. Түс-түс хэмжээ-ябуулгануудта эдэ һомололгонууд иимэ хэмжээтэйгээр тодорхойлогдобо:

	(Миллион түхэригөөр)		
	Уридшалһан мэдээнэй ёһоор 1944 оной гүйсэдхэлгэ	1945 ондо	1944 онойхитой сасуулбал процентээр ургалта
Гэгээрэлээр	20449	28591	39,9
Элүүрые хамгаалга ба физкультура	10210	13194	29,2
Гүрэнэй соц. страховани	3856	5202	34,9
Олон хүүгэдтэй ба эрэгүй эхэнүүдтэ гүрэнэй туһаламжа .	872	1407	61,3
Соц. хангалта	15686	17695	12,8

Захиргаанай гаргашанууд

Гүрэнэй захиргаанай органуудые бариха гаргашанууд 1945 ондо 9,5 миллиард түхэригөөр, тэрээнэйнь 3,1 миллиард түхэригынь союзна бюджедээр ба 6,4 миллиард түхэригынь союзна республиканuудай Гүрэнэй бюджедүүдээр гаргашалха гэжэ түлэблэгдөө. 1944 онтой сасуулбал гүрэнэй захиргаанай аппарадай гаргашанууд 2,2 миллиард түхэригөөр ехэ болоно, энэнь гол түлэб, немецкэ эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэгдэһэн районуудтахи захиргаанай органуудай гаргаша болоно.

Дайнай жэлнүүдтэ захиргаанай аппарат ба тэрээнэй гаргашанууд эли бодо хороһон юм. Захиргаанай аппарадай хороһон дээрэһээ манай ажаүйлэдбэри, транспорт ба ажахын бусад һалбаринууд зарим тэды нэмэлгэ хүдэлмэриин хүсэ абаһан байгаа.

Гэбэшье, зарим ушарнуудта захиргаанай аппардта үшөөл ехэ үлүү мүнгэн гаргагдадаг байха юм. Предприяти ба албан газарнуудай хүтэлбэрилэгшэд аппарадайнгаа хүдэлмэрие һайжаруулха асуудалнуудые ехээр, анхарха ба захиргаанай гаргашануудые бүхы аргаар хороохо зэргэтэй.

Республиканска ба нютагай бюджедүүд

Нүхэд депутадууд! СССР-эй 1945 оной Гүрэнэй бюджет болбол бүхы территори дээрэхи, бүхы союзна республиканuудай бюджедүүдые дайнай он жэлнүүд соо анха түрүүшынхеэ оруулалсаба. Энэ хадаа манай шэн габьята Улаан Армиин Агууехэ илалтануудай аша үрэ мүн. (Аплодисментнүүд).

Союзна республиканuудай Гүрэнэй бюджедүүдэй юрэнхы хэмжээнь 1945 ондо 52,2 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой. 1944 онойхитой сасуулбал энэнь 14,5 миллиард түхэригөөр гү, али 38.6 процентээр ехэ болобо.

Союзна республиканuудай Гүрэнэй бюджедүүдэй иимэ ехэ болоһон ушар хадаа, гол түлэб, эзэмдэлгэһээ сүлөөлэгдэһэн союзна республиканuудай гаргашын ургаһан дээрэһээ тайлбарилагдана. Украинска, Белорусска, Молдавска, Литовско, Латвийска, Эстонско ба Карело-финскэ эдэ республиканuудай бюджедүүдэй хэмжээнь бүхэли дээрээ 112,3 процент ехэ болоно. Бусад союзна республиканuудай бюджедүүд 22,3 процентээр ургаха юм.

Түс-түс союзна республиканuудай Гүрэнэй бюджедүүд 1945 ондо иимэ хэмжээтэйгээр табигдана:

	(Миллион түхэригөөр)		
	1944 ондо уридшалһан мэдээнэй ёһоор гүйсэдхэлгэ	1945 ондо	1944 онойхиһоо процентээр ургалта
РСФСР	23556	28588	21,4
Украинска ССР	5355	9124	70,4
Белорусска ССР	720	2377	230,1
Азербайджанска ССР	791	1183	21,8
Грузинска ССР	1223	1456	19,0
Армянска ССР	572	650	13,6
Туркменскэ ССР	417	516	23,7
Узбекскэ ССР	1719	2160	25,7
Таджикска ССР	498	651	30,7
Казахска ССР	1437	1885	31,2
Киргизскэ ССР	407	562	38,1
Карело-Финскэ ССР	153	288	88,3
Молдавска ССР	170	540	217,7
Литовско ССР	169	728	330,8
Латвийска ССР	156	792	407.7
Эстонско ССР	130	698	436,9
Хамталаа	37653	52198	38,6

Дайнай 4-дэхи жэл дээрэ союзна республиканuудай бюджедүүдэй ургаһан ябадал болбол Ленинско-сталинска национальна политикын улам саашанхи амжалтанууд тухай хэлэжэ үгэнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай он жэлнүүдтэ манай ороной хүсэн шадалай шухала булагуудай нэгэн болохо Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан ба Советскэ Союзай арадуудай ахадүүгэй хани найрамдал улам ехээр бүхэжэбэ.

1945 ондо союзна республиканuудай оршонууд нийтэ союзна олзоһоо орохо мүнгэнэй ехэ болохо дээрэһээшье, мүн нютагай ажахын олзын ехэ болохо дээрэһээшье ургаха байна.

Саг зуурын эзэмдэлгэдэ дайрагдаһан республиканuудай орошын үндэһые батадхаха ба нютагайнгаа ажахые болон национальна соёл культурай һэргээн бодхоохо ябадалые хангахынь тулада союзна бюджедһээ 3.780 миллион түхэриг хэмжээтэй дотаци үгтэхөөр хараалагдаба. Түс-түс республика бүхэндэ үгтэхэ дотаци иимэ хэмжээтэйгээр тодорхойлогдобо: Украинска ССР-тэ—1.500 миллион түхэриг, Белорусска ССР-тэ—1.200 миллион түхэриг, Карело-финскэ ССР-тэ—80 миллион түхэриг, Молдавска ССР-тэ—300 миллион түхэриг, Литовско ССР-тэ — 200 миллион түхэриг, Латвийска СССР-тэ—200 миллион түхэриг. Эстонско ССР-тэ—300 миллион түхэриг.

Союзна республиканuудай гаргашануудта арадай ажахыда һомологдохоор ехэхэн мүнгэн хараалагдаба. Арадай ажахыда һомологдохо мүнгэн гаргашын юрэнхы тоо 1944 ондо 6.2 миллиард түхэриг байгаа һаа, мүнөө 9.2 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдобо гэхэ гү, али 48.4 процентээр ургаба.

Арадай ажахыда һомологдохо гаргашын иимэ ехэ болоһон ябадал немецкэ эзэмдэлгэһээ сүлөөлэгдэһэн республиканuудтахи нютагай ажаүйлэдбэри, городой ба харгы замай ажахые түргөөр һэргээн бодхоохо зорилготой тудана, мүн баһа бусад союзна республиканuудта нютагай ба городой ажахые улам саашань хүгжүүлхэ ба бүхэжүүлхэ ябадалые хангана.

1945 он соо капитальна хүдэлмэринүүдтэ 3.4 миллиард түхэриг һомологдохонь. Энэ мүнгэнэй хахад шахуунь немецкэ булимтарагшадһаа сүлөөлэгдэһэн республиканuудта гаргашалагдаха байна.

Республиканска ба нютагай бюджедүүдые бүхэжүүлхын тулада гүрэнэй урьһаламжа ба сэрэгэй налогһоо республиканска болон нютагай бюджедүүдтэ орохо мүнгэнэй хэмжээе дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдаа. Гүрэнэй урьһаламжаһаа РСФСР-эй бюджедтэ орохо мүнгэнэй хэмжээ 15 процентһээ 25 процент хүртэр, бусад союзна республиканuудай бюджедүүдтэ 15 процентһээ 50 процент хүртэр дээшэлүүлэгдэхэ юм. Сэрэгэй налогһоо РСФСР-һээ бэшэ бусад союзна республиканuудай бюджедүүдтэ орохо мүнгэн 5 процентһээ 15 процент хүртэр ехэдхэгдэхэнь.

* * *

Нүхэд депутадууд! Гурбан союзна державануудай хүтэлбэрилэгшэдэй Крымскэ конференциин түүхэтэ шиидхэбэринүүд хүсэндөө орожо байна. Зэбүүн муухай дайсаниие эсэслэн бута сохихо үдэр ойртожо ерэбэ.

Таанарай баталамжада табигдаһан ССР Союзай 1945 оной Гүрэнэй бюджет болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалтатайгаар дүүрэхэ хэрэгтэ, сүлөөлэгдэһэн районуудтахи һандаргагдаһан ажахые һэргээн бодхоохо хэрэгтэ манай ороной арадай ажахы болон соёл культурые улам саашадань бүхэжүүлхэ ба хүгжүүлхэ хэрэгтэ мүнгэн зөөри элсүүлхые хараална.

Илалта ойротоо. Тэрээндэ бидэнэрые Агууехэ Сталин хүтэлжэ ябана! (Үнй удаан нэрьемэ аплодисментнүүд, депутадууд бултааран бодоно. Нүхэр Сталиниие хүндэлһэн овации болоно).

1945 оной апрелиин 25-да болоһон Союзай Со[...] ба Национальностьнуудай Соведэй заседаниную[...]

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үсэгэлдэр, апрелиин 25-да, үдэрэй 11 часта, Кремль соо СССР-эй Верховно Соведэй заседаниин зал соо Союзай Соведэй заседани болобо.

Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ **А. А. Андреев** заседаниие хүтэлбэ.

Депутат **Т. И. Кулиев** гэгшын Бюджетнэ Комиссиин нэмэлтэ элидхэл Союзай Совет шагнаа.

Бюджетнэ Комиссиин нэмэлтэ элидхэлэй дүүрхэлээр Союзай Совет үгэ хэлэлгэндэ оробо. Заседани дээрэ РСФСР-эй СНК-гэй Түрүүлэгшэ нүхэр **А. Н. Косыгин**, депутат **Л. Р. Корниец** (УССР), депутат **А. А. Кузнецов** (Ленинградска область), депутат **Н. Я. Наталевич** (Белорусска ССР), депутат **М. А. Гедвилас** (Литовско ССР). депутат **М. И. Родионов** (Горьковско область), депутат **И. Я. Варес** (Эстонско ССР), депутат **В. П. Потёмкин** (РСФСР) гэгшэд үгэ хэлэбэд.

Үдэшын 6 часта Национальностьнуудай Соведэй заседани болобо.

Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **Н. М.** [...] заседани хүтэлбэ.

Национальностьнуудай Со[...] бол депутат **И. С. Хохло**[...] Бюджетнэ Комиссиин [...] элидхэл шагнаа.

Национальностьнуудай [...] болбол Бюджетнэ Комисси[...]тэ элидхэлэй дүүрхэлээр үг[...] гэнүүдтэ оробо.

Заседани дээрэ ажалша[...] тадуудай Московско гор[...] ведэй исполкомой түрүүл[...] хэр **Г. М. Попов**, депутат [...] **Грушецкий** (УССР), депут[...] **Лацис** (Латвийска ССР), [...] **М. Миркасимов** (Азербай[...] ССР), СССР-эй Арадай [...] Хамгаалха Арадай Комисса[...] **Г. А. Митерев**, депутат **С.** [...]**тагия** (Грузинска ССР), **Т. Н. Кары-Ниязов** (Узбек[...] депутат **Г. А. Динмуха**[...] тарска ССР), депутат **А. Т.** [...] (Эстонско ССР) гэгшэд үгэ [...] байна.

Советскэ Информбюроһоо

Апрелиин 24-эй оперативна мэдээнһээ

Апрелиин 24-эй туршада **БЕРЛИНҺЭЭ** баруун-хойгуур 1-дэхи [...]**РУССКА** фронтын сэрэгүүд добтолгоёо үргэлжэлүүлжэ, **КРЕ**[...]**ФЛАТОВ, ВЕЛЬТЕН, НАУЕН** гэдэг городуудые эзэлэн абаба. **БЕ**[...]**һЭЭ** зүүн-урдуур тус фронтын сэрэгүүд **ДАМЕ** мүрэниие гата[...]раад, **АДЛЕРСХОФ, РУДОВ, АЛЬТ-ГЛИНИККЕ, БОНСДОРФ** гэдэ[...]родуудые эзэлэн абажа, тэндэ урда зүгһөө добтолжо ябаһан 1-дэхи [...]**ИНСКА** фронтын сэрэгүүдтэй ниилэбэ. Энээнтэй нэгэ доро тус [...] сэрэгүүд **БЕРЛИНЭЙ** хойто ба зүүн хубида үйлсын байлда[...] хэхэ зуураа **ТЕГЕЛЬ, ВИТЕНАУ, РЕЙНИКЕНДОРФ** гэдэг го[...] районуудые, Силезскэ вокзалые ба Силезскэ вокзалһаа хой[...] зүүгээр байһан городской кварталнуудые эзэлэн абаа. **ОДЕР** [...] **ФРАНКФУРТҺЭЭ** урдуур тус фронтын сэрэгүүд **ФЮРСТЕНБЕ**[...] **ГУБЕН** гэдэг городуудые эзэлэн абаһан байна. Апрелиин 23-[...] даануудта тус фронтын сэрэгүүд 3.000 гаран немецкэ солда[...] офицернүүдые пленде абажа, 48 танк, 200 гаран полевой [...] 2.550 гаран автомашина, 88 паровоз, түмэр замай 1.000 [...] рэгэй зэмсэгтэй 113 склад буляан абаба.

1-дэхи **УКРАИНСКА** фронтын сэрэгүүд **БЕРЛИНЭЙ** урда [...] **МАРИЕНДОРФ, ЛАНКВИЦ, ОСДОРФ, ШТАНСДОРФ** гэдэг городск[...]нуудые байлдаатайгаар эзэлэн абаад. **БЕРЛИНҺЭЭ** зүүн-урдуу[...] мүрэниие гаталан гараһан 1-дэхи **БЕЛОРУССКА** фронтын сэр[...] ниилэһэн байгаа. **ДРЕЗДЕНСКЭ** зүгтэ тус фронтын сэрэгүүд **ГР**[...]**ХАЙН** гэдэг городые эзэлэн абаба. Апрелиин 23-най байлд[...] тус фронтын сэрэгүүд 6.000 гаран немецкэ солдат болон офи[...]дые пленде абажа, 38 танк буляан абаа. Пленде абт[...] дунда «Фридрих людвиг ян» гэдэг дивизиин командир по[...] Берменбляйн гэгшэ бии.

Фронтын ондоо участогууд дээрэ нютагай удхашанартай бай[...] боложо, тагнуулшадай бэдэрэлгэ болоо.

Апрелиин 23-да бүхы фронтнууд дээрэ 110 немецкэ танк га[...]һэн ба үгы хэгдэһэн байна. Агаарта болоһон байлдаанууд[...] зенитнэ артиллериин буудалгаар дайсанай 60 самолёт уна[...]

Апрелиин 25-ай оперативна мэдээнһээ

3-дахи **БЕЛОРУССКА** фронтын сэрэгүүд апрелиин 25-да Б[...] далай дээрэхи немецүүдэй томо порт ба уһан сэрэгэй база, З[...]ска хахад арал дээрэхи немецүүдэй хамгаалгын газарай һүүм[...]шэг тулгууриин пункт болохо **ПИЛЛАУ** гэдэг город ба хэрэмы[...] абаад, мүн тэрэшэлэн **ЛОХШТАДТ, НОЙХОЙЗЕР, ХИММЕЛ**[...] **ПЛАНТСГЕ, КАМСТИГАЛЛ** гэдэг һуурин газарнуудые эзэлбэ.

1-дэхи **БЕЛОРУССКА** фронтын сэрэгүүд **БЕРЛИНҺЭЭ** баруу[...]раһан бүхы замуудые таһалжа, апрелиин 25-да **ПОТСДАМҺАА** [...] хойгуур 1-дэхи **УКРАИНСКА** фронтын сэрэгүүдтэй нэгэдэжэ, [...] **БЕРЛИНИЙЕ** бүримүһэн хүрээлхэ ябадалаа дүүргэбэ.

Байлдаанай ябаса дундуур 1-дэхи **БЕЛОРУССКА** фронтын сэ[...] **ЭЛЬШТАЛЬ, РОРБЕК, МАРКВАРДТ** гэдэг городуудые эзэлэн[...] **ФАЛЬКЕНЗЕН, ФАЛЬКЕНХАГЕН, АГЕР-ДЕБЕРИЦ** гэдэг **БЕР**[...] пригородуудые эзэлэн абаһан байна. Энээнтэй нэгэ доро тус фр[...] сэрэгүүд **БЕРЛИНЭЙ** хойто, зүүн ба зүүн-урда хубинуудта [...] байлдаануудые хэхэ ябадалаа үргэлжэлүүлхэ зуураа **ТРЕПТ**[...] **БРИЦ** гэдэг городской районуудые эзэлбэ. **ОДЕР** дээрэхи **ФРАН**[...]**ҺАА** баруун-урдуур тус фронтын сэрэгүүд **МЮЛЛЬРОЗЕ** ба **ФРИ**[...] гэдэг городуудые байлдаатайгаар эзэлэн абаба. Апрелиин 24-эй [...] даануудта тус фронтын сэрэгүүд 3.500 гаран солдат болон оф[...] пленде абажа. 297 самолёт, 110 полевой ехэ буу, 1.130 автом[...] 16 паровоз, 1.311 түмэрзамай вагон буляан абаһан байна.

1-дэхи **УКРАИНСКА** фронтын сэрэгүүд **КЕТЦИН** гэдэг городы[...]даатайгаар эзэлээд, **БЕРЛИНЭЙ** бэд зүүн-урда хубида **ЛЕХТЕРФЕ**[...] **ЦЕЛЕНДОРФ** гэдэг городской районуудые эзэлбэ. **КОТТБУС** [...] хойгуур тус фронтын сэрэгүүд 40 гаран һуурин газарнуудые, [...] дунда **ПЕЙТЦ** гэдэг город ба **ДИССЕН, БУРГ, КРАУСПИК,** [...] гэдэг томо һуурин газарнуудые эзэлэн абаа. **ДРЕЗДЕНҺЭЭ** [...] хойгуур тус фронтын сэрэгүүд **ЭЛЬБА** мүрэниие гаталан гар[...]рэнэй баруун эрье дээрэ **РИЗА** городые эзэлһэн байна. **БА**[...] оршондо манай сэрэгүүд дайсанай томо хүсэтэ ябган сэрэгүү[...] танкнуудай контратакые сухарюулан сохижо, тэдэнэрые ехэ [...] оруулаа. Апрелиин 24-эй байлдаануудта тус фронтын сэрэгү[...] гаран немецкэ солдат болон офицернүүдые пленде абажа, 22 [...] 70 полевой ехэ буу буляан абаба.

БЕРЛИНҺЭЭ баруугаар 1-дэхи **УКРАИНСКА** фронтын сэрэгүү[...]цузска республикын урдын премьер-министр **ЭРРИО** гэгшые [...] пленһээ сүлөөлбэ.

Чехословакиин газар дээрэ **ГОДОНИН** городһоо баруун-хойгуу[...] **УКРАИНСКА** фронтын сэрэгүүд добтолгоёо үргэлжэлүүлжэ, 50 [...] һуурин газарнуудые, тэдэнэй дунда **МИЛЕШОВИЦЕ, ЛИНГА**[...] **ВАЖАНИ, БЛАЖОТИЦЕ, ТВАРОЖНА, ЛИШЕН, ЧЕРНОВИЦЕ,** [...] **ЖЕНИЦЕ, ОСТОПОВЦЕ, ОМИЦЕ** гэдэг газарнуудые эзэлэн аба[...] городой захада байлдаануудые хэбэ. **БРНОҺОО** зүүн-урдахи [...] дээрэ тус фронтын сэрэгүүд дайсанай 18 самолёт буляан аба[...]

Фронтын ондоо участогууд дээрэ нютагай удхашанартай бай[...] ба тагнуулшадай бэдэрэлгэ болобо.

Апрелиин 24-дэ бүхы фронтнууд дээрэ 76 немецкэ тан[...] самоходно ехэ буу гэмтээгдэһэн ба үгы хэгдэһэн байна. Ага[...]лоһон байлдаануудта ба зенитнэ артиллериин буудалгаар дайс[...] самолёт унагаагдаба.

Харюусалгата редактор
Ц. Г. ГАЛС[...]

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАИ АДРЕС: г. Улан-Удэ. ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. ответ. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7.89, сельского хозяйства—6.03, писем и переводов—6.03 (2 зв); об'явлений—2-64 (2 зв).

Н—00341. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж [...]